

Warszawa, 10 kwietnia 2026 r.

**Stanowisko Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Rodzinnego
w sprawie potrzeby określenia pożądanego wieku usamodzielnienia się dziecka
w kontekście obowiązku alimentacyjnego rodziców**

1. Uwagi wprowadzające

1.1. Zgodnie z art. 133 § 1 KRO rodzice obowiązani są do świadczeń alimentacyjnych względem dziecka, które nie jest jeszcze w stanie utrzymać się samodzielnie, chyba że dochody z majątku dziecka wystarczają na pokrycie kosztów jego utrzymania i wychowania.

Obowiązek alimentacyjny rodziców trwa do chwili osiągnięcia przez dziecko zdolności do samodzielnego utrzymywania się. Obowiązek ten, inaczej niż w przypadku innych uprawionych do alimentów, istnieje także wtedy, gdy dziecko nie znajduje się w niedostatku (zob. art. 133 § 2 KRO).

O wygaśnięciu obowiązku alimentacyjnego przesądza wskazane wyżej kryterium „samodzielnności”, a nie uzyskanie przez dziecko pełnoletności. Przyjmuje się, że zdolność do samodzielnego utrzymywania się najczęściej uzyskuje dziecko, które ukończy naukę i otrzyma należyte przygotowanie do pracy¹, a samodzielne utrzymanie oznacza zapewnienie minimum socjalnego gwarantującego zaspokojenie przez daną osobę podstawowych potrzeb życiowych (koszty związane z mieszkaniem, wyżywieniem, ubraniem, koszty nauki, dojazdu do szkoły itp.). Sformułowanie „jeszcze nie jest w stanie utrzymać się” daje podstawę do stwierdzenia, że dziecko powinno podejmować próby usamodzielnienia się, jeżeli jest to możliwe i uzasadnione. Usamodzielnianie się dziecka stanowi rozłożony w czasie proces, składający się z wielu zdarzeń pozwalających na osiągnięcie stanu, kiedy to dziecko samo może się utrzymać. Jednorazowy dochód (nawet znaczny) nie pozwala na stwierdzenie wystąpienia tej przesłanki². Ustalenie czy dziecko może utrzymać się samodzielnie, wymaga oceny jego możliwości zarobkowych oraz majątkowych i oceny, czy ich wykorzystanie pozwala na osiągnięcie dochodu wystarczającego na zaspokojenie potrzeb życiowych. Może ona być dokonywana w zasadzie analogicznie do oceny możliwości zarobkowych i majątkowych zobowiązanego do alimentacji³.

W odniesieniu do dzieci, które osiągnęły pełnoletność, bierze się pod uwagę to, czy wykazują chęć dalszej nauki oraz czy ich osobiste zdolności i cechy charakteru pozwalają na rzeczywiste kontynuowanie nauki. Jeżeli dziecko pełnoletnie, już przygotowane do pracy, zaniedbuje studia, z własnej winy nie zdaje we właściwym terminie egzaminów, a zwłaszcza powtarza lata studiów, obowiązek rodziców do dalszego dostarczania środków utrzymania ustaje⁴. W orzecznictwie przyjęto, że: „Kodeks rodzinny i opiekuńczy nie określa w sposób definitywny chwili (lub zdarzenia), w której ustaje obowiązek alimentacyjny rodziców

¹ K. Pietrzykowski [w:] K. Pietrzykowski (red.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, wyd. 9, 2025, art. 133, Nb 10; A. Kawalko, H. Witzak [w:] M. Frasz, M. Habdas (red.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, wyd. 2, Warszawa 2025, art. 133, Nb 8.

² G. Jędrejek [w:] G. Jędrejek (red.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2019, art. 133, Nb 8 i 16.

³ J. Wierciński [w:] J. Wierciński (red.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa 2014, art. 133, Nb 4.

⁴ Wyrok SN z 8.08.1980 r., III CRN 144/80, OSNC 1981, nr 1, poz. 20.

względem dziecka. (...) zarówno sam fakt osiągnięcia przez dziecko pełnoletności, jak i uzyskiwanie przez nie środków finansowych z tytułu pracy zawodowej, renty inwalidzkiej czy zasiłku dla bezrobotnych, nie pociąga za sobą automatycznie ustania obowiązku alimentacyjnego ciążącego na rodzicach”⁵. Ponadto w orzecznictwie konsekwentnie zaznacza się, że samo osiągnięcie przez uprawnionego określonego wieku (np. ukończenie 20 lat) nie stanowi podstawy do „anulowania” alimentów⁶.

Co do zasady obowiązku alimentacyjnego rodziców nie wyłącza niemożność samodzielnego utrzymywania się przez pełnoletnie dziecko wskutek całkowitej niezdolności do pracy, choćby była ona następstwem alkoholizmu lub narkomanii⁷. Nie jest jednak wykluczone – w danych okolicznościach – uchylenie się przez rodziców od alimentacji pełnoletniego, uzależnionego dziecka z powołaniem się na zasady współżycia społecznego⁸. Ponadto, na zasadach ogólnych, rodzice mogą uchylić się od świadczeń alimentacyjnych względem dziecka pełnoletniego, jeżeli są one połączone z nadmiernym dla nich uszczerbkiem lub jeżeli dziecko nie dokłada starań w celu uzyskania możliwości samodzielnego utrzymania się (art. 133 § 3 KRO), co będzie jeszcze przedmiotem uwag szczegółowych. Jeżeli dziecko nie może osiągnąć zdolności do samodzielnego utrzymywania się z przyczyn obiektywnych, np. z powodu nieuleczalnej choroby, obowiązek alimentacyjny rodziców trwa w niezmiennym zakresie, niezależnie od wieku dziecka⁹.

Po uzyskaniu przez dziecko zdolności do samodzielnego utrzymania się obowiązek rodziców wygasa, chyba że będą oni zobowiązani do alimentacji na zasadach ogólnych, tj. gdy dziecko znajdzie się w niedostatku¹⁰. Zawarcie przez dziecko małżeństwa samo przez się nie wygasa obowiązku alimentacyjnego rodziców, z tym zastrzeżeniem, że obowiązek alimentacyjny współmałżonka wyprzedza obowiązek alimentacyjny rodziców dziecka (art. 129 KRO)¹¹.

1.2. Zgodnie z art. 133 § 3 KRO rodzice mogą uchylić się od świadczeń alimentacyjnych względem dziecka pełnoletniego, jeżeli są one połączone z nadmiernym dla nich uszczerbkiem lub jeżeli dziecko nie dokłada starań w celu uzyskania możliwości samodzielnego utrzymania się.

⁵ Wyrok SN z 14.05.2002 r., V CKN 1032/00, LEX nr 55514. Sąd Najwyższy orzekł, że: „w rozpoznawanej sprawie występuje sytuacja, w której pełnoletnie dziecko uzyskało rentę inwalidzką, jednak wysokość tego świadczenia nie pozwala na pokrycie kosztów utrzymania i leczenia. Została zatem spełniona jedna z przesłanek istnienia obowiązku alimentacyjnego, jaką stanowi niemożliwość samodzielnego utrzymania się przez dziecko”.

⁶ Wyrok SN z 27.01.1999 r., II CKN 828/97, LEX nr 110587.

⁷ Uchwała SN z 31.01.1986 r., III CZP 76/85, OSNC 1987, nr 1, poz. 4.

⁸ K. Pietrzykowski [w:] K. Pietrzykowski (red.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, wyd. 9, 2025, art. 133, Nb 11. Odmienne E. Budna, *Obowiązek alimentacyjny rodziców względem dzieci*, Nowe Prawo 1990, nr 7-9, s. 65.

⁹ K. Pietrzykowski [w:] K. Pietrzykowski (red.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, wyd. 9, 2025, art. 133, Nb 12. Zob. też przegląd orzecznictwa w tym zakresie J. Pawliczak [w:] M. Domański, J. Słyk (red.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, wyd. 11, 2024, art. 133, Nb 38. Tam też przegląd orzecznictwa dotyczącego alimentowania dzieci kształcących się po osiągnięciu pełnoletności, Nb 40 i n. Por. A. Wilk, *Obowiązek alimentacyjny rodziców wobec dziecka pełnoletniego w orzecznictwie*, Edukacja Prawnicza 2020, nr 3, s. 16-21; D. Kotłowski [w:] D. Kotłowski (red.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Wybór orzecznictwa. Komentarz orzecznicy*, Warszawa 2014, s. 383 i n.

¹⁰ Uchwała SN z 31.01.1986 r., III CZP 76/85, OSNC 1987, nr 1, poz. 4. Zob. też E. Wojtaszek-Mik, *Wygaśnięcie obowiązku alimentacyjnego* [w:] M. Kosek, J. Słyk (red.), *W trosce o rodzinę. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Wandy Stojanowskiej*, Warszawa 2008, s. 582, 585.

¹¹ A. Kawałko, H. Witzczak [w:] M. Frasz, M. Habdas (red.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, wyd. 2, Warszawa 2025, art. 133, Nb 12.

Artykuł 133 § 3 KRO został dodany do Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego w wyniku nowelizacji KRO ustawą z dnia 6 listopada 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw¹². Wówczas w uzasadnieniu do projektu podkreślono, że: „istnieje wyraźna potrzeba osłabienia obowiązku alimentacyjnego rodziców względem dziecka pełnoletniego, ponieważ rodzice, nie mając wpływu na postawę życiową dziecka, nie powinni być obciążeni zbyt długo obowiązkiem alimentacyjnym, z uszczerbkiem dla swojego utrzymania. Ponadto możliwość żądania alimentów od rodziców przez pełnoletnie dziecko, mimo braku własnych starań o uzyskanie samodzielności, «usprawiedliwia» naganną postawę dziecka, tworzy złe wzorce zachowania i jest etycznie nieusprawiedliwione”. W literaturze zaznacza się, że dodanie powołanej regulacji jest syntetycznym podsumowaniem wielu orzeczeń Sądu Najwyższego wydanych na przestrzeni kilkudziesięciu lat¹³.

Na tle powołanej nowelizacji w literaturze podkreślano, że powstaje jednak wątpliwość: „czy ustawodawca nie powinien jednoznacznie określić sztywnej granicy wieku, wyznaczającego możliwość kierowania roszczeń alimentacyjnych wobec rodziców”. Wskazywano, że: „wydaje się zasadne wprowadzenie sztywnej granicy wieku, jak ma to miejsce w niektórych państwach. Taką granicą mogłoby być ukończenie 25 lat”¹⁴.

Ponadto zgodnie z art. 144¹ KRO zobowiązany może uchylić się od wykonania obowiązku alimentacyjnego względem uprawnionego, jeżeli żądanie alimentów jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Nie dotyczy to jednak rozważanego tu obowiązku rodziców względem ich małoletniego dziecka.

¹² Dz. U. Nr 220, poz. 1431, Sejm VI kadencji, druk sejmowy nr 888, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20082201431>.

¹³ M. Andrzejewski [w:] H. Dolecki, T. Sokołowski (red.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, wyd. 2, Warszawa 2013, s. 906. Szerzej zob. W. Stojanowska [w:] W. Stojanowska (red.), *Nowelizacja prawa rodzinnego na podstawie ustaw z 6 listopada 2008 r. i 10 czerwca 2010 r. Analiza. Wykładnia. Komentarz*, Warszawa 2011, art. 133.

¹⁴ Z. Jancewicz, *Kierunki zmian w przepisach o obowiązku alimentacyjnym* [w:] P. Kasprzyk, P. Wiśniewski (red.), *Prawo rodzinne w dobie przemian*, Lublin 2009, s. 189-190. A. Stępień-Sporek, *Alimentacja dorosłych uczących się dzieci* [w:] J.M. Łukasiewicz, I. Ramus (red.), *Prawo alimentacyjne. Zagadnienia materialne*, t. 2, Toruń 2015, s. 272-273, zauważyła, że: „wprowadzenie maksymalnego wieku, do którego może trwać obowiązek alimentacyjny, w praktyce mogłoby ułatwić orzekanie w sprawach dotyczących alimentów i czyniło przewidywalnym okres, w jakim rodzic musi się liczyć z obowiązkiem łżenia na dziecko. W tym kontekście ustalenie granicy wieku na poziomie 24-25 lat mogłoby być uzasadnione”.

Od wygaśnięcia obowiązku alimentacyjnego należy odróżnić jego uchylenie¹⁵.

2. Dotychczasowe działania i propozycje nowelizacji art. 133 KRO opisane w literaturze

2.1. W rządowym projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych z 2 lipca 2019 r.¹⁶ planowano dodanie art. 133 § 4 KRO, zgodnie z którym: „*Obowiązek świadczeń alimentacyjnych rodziców względem dziecka, które nie posiada orzeczenia o stopniu niepełnosprawności, ustalony orzeczeniem sądu albo ugodą zawartą przed sądem lub mediatorem, wygasa z dniem ukończenia przez dziecko 25 lat. Z tym samym dniem tytuł wykonawczy stwierdzający ten obowiązek traci moc co do świadczeń alimentacyjnych wymagalnych w przyszłości. Na żądanie dziecka, które ze względu na wyjątkowe okoliczności nadal nie jest w stanie utrzymać się samodzielnie, sąd przedłuży obowiązek świadczeń alimentacyjnych*”. W uzasadnieniu projektu wskazano, że wiek 25 lat pozwala na samodzielne utrzymanie, jednak nie dotyczy to dzieci z orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności, dlatego w przypadku tych osób, w zakresie wygaśnięcia ustalonych świadczeń alimentacyjnych,

¹⁵ O rozgraniczeniu sytuacji, w których dochodzi do wygaśnięcia obowiązku alimentacyjnego od tych, które mogą być przesłanką uchylenia się od wykonywania obowiązku alimentacyjnego zob. np. E. Kabza, *Obowiązek alimentacyjny rodziców względem dziecka pełnoletniego po nowelizacji kodeksu rodzinnego i opiekuńczego z 2008 roku*, Acta Iuris Stetinensis 2014, nr 6, s. 588 i n. J. Ignaczewski [w:] J. Ignaczewski (red.), *Komentarz do spraw rodzinnych*, Warszawa 2014, s. 681, podaje, że w pierwszym przypadku powództwo zmierza do unicestwienia prawnego obowiązku, a więc stwierdzenia, że przestał on istnieć w związku z usamodzielnieniem się dziecka, w drugim natomiast powództwo jest skierowane przeciwko tytułowi wykonawczemu, który na skutek zmiany okoliczności utracił aktualność. Oddzielnie autor zwraca uwagę, że art. 133 KRO i art. 144¹ KRO posługują się różnymi sformułowaniami, mimo że w obu przepisach chodzi o to, by nie świadczyć alimentów, mimo istnienia ustawowych przesłanek obowiązku alimentacyjnego. Autor postuluje użycie jednego określenia, np. uchylenie obowiązku świadczeń alimentacyjnych. Tamże, s. 683. K. Kajmowicz, *Wygaśnięcie obowiązku alimentacyjnego w aspekcie materialnym i procesowym* [w:] J.M. Łukasiewicz, I. Ramus (red.), *Prawo alimentacyjne. Zagadnienia systemowe i proceduralne*, t. 1, Toruń 2015, s. 398, podkreśla, że wygaśnięcie obowiązku alimentacyjnego nie następuje z mocy prawa, ale na skutek ustania podstaw, które aktualizowały obowiązek alimentacyjny. J. Wierciński [w:] J. Wierciński (red.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa 2014, art. 133, Nb 31, zaznacza, że: „uchylenie się przez rodziców od obowiązku alimentacyjnego na podstawie art. 133 § 3 nie stanowi odrębnego środka prawnego obrony przed żądaniem zasądzenia alimentów ani odrębnej podstawy żądania uchylenia obowiązku alimentacyjnego na podstawie art. 138. Obie przytoczone w tym przepisie okoliczności są jedynie uszczegółowieniem przesłanek zawartych w art. 133 § 1, art. 135 § 1 oraz art. 144¹”. J. Pawliczak, *Uchylenie się od wykonania zobowiązania alimentacyjnego* [w:] K. Bilewska, W. Kocot, D. Krekora-Zajac (red.), *Wykonanie zobowiązań. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Adamowi Brzozowskiemu*, Warszawa 2020, s. 390, zaznacza, że: „art. 133 § 3 KRO nie wyłącza stosowania art 144¹ KRO w sytuacjach, które nie są objęte dyspozycją tego pierwszego przepisu”. Podkreśla, że nie można zgodzić się ze stanowiskiem J. Wiercińskiego, gdyż przemawiają przeciwko temu art. 133 § 3 KRO, wykładnia systemowa oraz art. 134 KRO. Tamże, s. 393.

¹⁶ Sejm VIII kadencji, druk sejmowy nr 3564, <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/4E56AF4D3D7E47D9C125842C002CE0CF/%24File/3564.pdf>.

zastosowanie znajdą dotychczasowe zasady¹⁷. Zdaniem projektodawcy wprowadzenie maksymalnego wieku określającego czas trwania obowiązku alimentacyjnego mogłoby w praktyce ułatwić orzekanie w sprawach dotyczących alimentów i czyniłoby przewidywalnym okres, w którym zobowiązani powinni się liczyć z obowiązkiem alimentacyjnym.

Projekt ten spotkał się z krytyką części komentatorów, którzy podnosili, że zasada solidarności rodzinnej znajduje wyraz również w tym, że nie ustanawia się żadnych sztywnych granic czasowych obowiązku alimentacyjnego: „czy to w postaci określonego terminu, w którym należne są alimenty (np. nie więcej niż przez 10 lat), czy też w postaci maksymalnego wieku osoby uprawnionej lub zobowiązanej do świadczeń”¹⁸.

2.2. Obecnie w Ministerstwie Sprawiedliwości trwają prace nad nowelizacją przepisów dotyczących obowiązku alimentacyjnego. W art. 133 KRO zaproponowano dodanie § 4 i 5 w brzmieniu:

„§ 4. Obowiązek, o którym mowa w § 1, wygasa z chwilą ukończenia przez dziecko 25 roku życia, chyba że obowiązek ten wygasł już wcześniej albo uprawniony posiada orzeczenie o stopniu niepełnosprawności. Z tym samym dniem tytuł wykonawczy, stwierdzający obowiązek alimentacyjny, traci moc co do świadczeń alimentacyjnych wymagalnych w przyszłości.

§ 5. Na żądanie uprawnionego, który ze względu na wyjątkowe okoliczności nadal nie jest w stanie utrzymać się samodzielnie, sąd może przedłużyć obowiązek alimentacyjny na czas oznaczony, jednorazowo nie dłuższy jednak niż 3 lata. Łączne przedłużenie obowiązku alimentacyjnego nie może przekroczyć 6 lat.” (projekt z 19 listopada 2025 r.).

Powyższy projekt uwzględnia zgłoszone uwagi, jednak nadal trwają nad nim prace. W stanowisku Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego podkreślono, że: „ważna jest zawarta w projekcie propozycja, aby obowiązek alimentacyjny wygasał po osiągnięciu przez dziecko 25. roku życia. Kwestia ta wymagałaby jednoznacznego uregulowania od strony materialnoprawnej, a nie głównie procesowej (art. 133 § 4 KRO). Dobrym rozwiązaniem byłaby również możliwość przedłużenia obowiązku świadczeń alimentacyjnych na okres po osiągnięciu przez uprawnionego 25. roku życia”. Z kolei z wypowiedzi członków Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Rodzinnego wynikało m.in., że należy uwzględnić możliwość dalszego, kolejnego przedłużenia obowiązku świadczeń alimentacyjnych.

¹⁷ W uzasadnieniu projektu (https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Poselski%20projekt%20nowelizacji%20KRO.pdf) zaznaczono również, że wiek 25 lat jest jednocześnie górną granicą wieku do wypłaty świadczeń z funduszu alimentacyjnego (zob. art. 9 ust. 1 ustawy z 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów [obecnie t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 438. 620]). W przypadku uzyskania zdolności do samodzielnego utrzymania przez dziecko przed ukończeniem 25 lat, rodzic zobowiązany dotąd do łżenia na jego utrzymanie w wysokości określonej wyrokiem albo ugodą mógłby, zgodnie z art. 133 § 1 lub § 3 KRO w zw. z art. 138 KRO, wystąpić o zniesienie tego obowiązku. W efekcie rodzic po ukończeniu przez dziecko 25 lat nie musiałby wnosić pozwu, gdyż osiągnięcie przez dziecko wskazanego wieku *ex lege* spowoduje ustanie obowiązku dalszego jego utrzymania. W uzasadnieniu projektu podkreślono, że w określonych sytuacjach może się okazać, że ukończenie 25 lat nie pozwoli dziecku na samodzielne utrzymanie. Wówczas dziecko winno wystąpić do sądu z roszczeniem o przedłużenie okresu obowiązywania ustalonego świadczenia alimentacyjnego od rodziców.

¹⁸ J. Pawliczak, *Alimentacja pełnoletnich dzieci w świetle zasady solidarności rodzinnej* [w:] D. Bach-Golecka (red.), *Solidarność i dobro wspólne jako wartości w prawie*, Warszawa 2021, s. 129. Autor zwrócił też uwagę na to, że projekt miał „charakter egzekucyjny”. Szerzej tamże, s. 140 i n.

2.3. W literaturze na tle art. 133 KRO dostrzega się też inny problem i proponuje się, aby do przepisu dodać zdanie o następującym lub zbliżonym znaczeniowo brzmieniu: „Rodzic dostarczający środków utrzymania pełnoletniemu dziecku może w niezbędnym zakresie ustalić, czy dziecko dokłada starań, o których mowa w zdaniu/paragrafie poprzedzającym”. Podkreśla się, że pozwoliłoby to rodzicowi, od którego sąd zasądził alimenty w stosunku do dziecka, wytoczyć powództwo o uchylenie obowiązku wówczas, gdy rzeczywiście spełnione byłyby przesłanki, o których mowa w przepisie. Rodzic mógłby zatem przed wszczęciem stosownego postępowania sądowego podjąć kroki zmierzające do ustalenia podstaw do swoich twierdzeń. Propozycję tę przedstawiono na tle przypadku udzielenia informacji przez pracowników dziekanatu szkoły wyższej ojcu (zobowiązanemu w wyroku rozwodowym do alimentowania syna) o sytuacji pełnoletniego dziecka, niespektującego prawa syna do ochrony danych osobowych¹⁹.

3. Rys prawnoporównawczy

W innych państwach europejskich różnie kształtuje się wiek dziecka, z ukończeniem którego wygasa obowiązek alimentacyjny rodziców. Regułą jest, że następuje to wraz z uzyskaniem przez dziecko pełnoletności, osiągananej wraz z ukończeniem 18 lat. Wtedy też wygasa prawo do alimentów. Przykładowo w Szwecji obowiązek alimentacyjny ustaje, jeśli dziecko kończy 18 lat, a jeśli dalej się kształci – z ukończeniem 21 lat²⁰. W Belgii również obowiązek alimentacyjny wygasa zwykle z chwilą osiągnięcia przez dziecko pełnoletności. Może jednak być kontynuowany, jeśli kształcenie dziecka nadal jest w toku²¹. Zgodnie z art. 3.194(3) litewskiego Kodeksu cywilnego z 2000 r.²² alimenty orzeka sąd do czasu osiągnięcia przez dziecko pełnoletności, chyba że jest ono niezdolne do pracy z powodu niepełnosprawności. Na Ukrainie zgodnie z art. 198 ukraińskiego Kodeksu rodzinnego z 2002 r.²³ rodzice mają obowiązek wspierać dorosłego syna lub córkę z niepełnosprawnością, potrzebujących pomocy finansowej, jeżeli są w stanie udzielić takiej pomocy. Jak stanowi art. 199 ukraińskiego Kodeksu rodzinnego z 2002 r., jeżeli pełnoletnie dziecko kontynuuje naukę i z tego tytułu potrzebuje pomocy materialnej, rodzice są obowiązani utrzymywać je do ukończenia przez nie 23. roku życia, o ile mogą udzielić mu pomocy materialnej. Prawo do alimentów wygasa w przypadku zakończenia studiów. Na Malcie rodzice są zobowiązani do zapewnienia dzieciom odpowiedniego utrzymania, stosownie do ich środków, do ukończenia przez nie 23. roku życia, jeśli dzieci się kształcą w pełnym wymiarze czasu oraz jeśli dzieci są osobami z niepełnosprawnością, zgodnie z definicją zawartą w ustawie o równych szansach,

¹⁹ J. Haberko, *Charakter prawny relacji rodzice – dorosłe dzieci w kontekście zobowiązań alimentacyjnych rodziców*, Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny 2015, nr 77(4), s. 41-55. Podobnie P. Sitek, *Nadużycie instytucji alimentacji przez pełnoletnie dziecko – studium przypadku* [w:] P. Sitek (red.), *Alimentacja w świetle obowiązujących przepisów. Praktyczne aspekty nadużywania świadczenia*, Warszawa 2022, s. 91, który postuluje: „wprowadzenie minimum obowiązków informacyjnych po stronie dorosłego dziecka uprawnionego do alimentacji”.

²⁰ Zob. rozdział 7 § 1 szwedzkiego kodeksu rodzinnego z 1949 r. (Föräldrabalk, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/foraldrabalk-1949381_sfs-1949-381).

²¹ Zob. art. 203 § 1 belgijskiego kodeksu cywilnego z 1804 r. (Code civil, https://e-justice.europa.eu/topics/family-matters-inheritance/family-maintenance/be_pl).

²² Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinis kodeksas, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.107687>.

²³ Simejnij kodeks Ukraini, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.

niezależnie od tego, czy jest to niepełnosprawność fizyczna czy psychiczna²⁴. Na Węgrzech dzieci poniżej 18. roku życia mają prawo do świadczeń alimentacyjnych. Dzieci kontynuujące naukę mają prawo do alimentów niezależnie od domniemania potrzeby, jeżeli wymagają utrzymania, aby móc kontynuować naukę w rozsądnym okresie. Dziecko musi niezwłocznie poinformować rodzica o zamiarze dalszego kształcenia²⁵. W wyjątkowych przypadkach rodzice mogą zostać zobowiązani do zapewnienia alimentów na dziecko w wieku 25 lat lub nawet starsze [art. 4:220(5)]. W określonych przypadkach rodzice nie mają jednak obowiązku alimentacyjnego w stosunku do dorosłego dziecka kontynuującego naukę. Dorosłe dziecko jest również uważane za niezaspokajające na alimenty, jeżeli bez uzasadnionego powodu nie utrzymuje stosunków z rodzicem zobowiązanym do alimentacji [art. 4:220(3) i (4)]. W Rumunii, zgodnie z art. 499(3) rumuńskiego Kodeksu cywilnego z 2009 r.²⁶, rodzice są zobowiązani do utrzymywania pełnoletniego dziecka, jeżeli kontynuuje ono naukę, aż do jej ukończenia, ale nie dłużej niż do 26. roku życia.

W Czechach, jeżeli dziecko nie jest w stanie samodzielnie się utrzymać, obowiązek alimentacyjny nie wygasa nawet po osiągnięciu przez nie pełnoletności. W wyjątkowych przypadkach obowiązek alimentacyjny może trwać przez całe życie dziecka (niepełnosprawność)²⁷. We Francji, podobnie jak w Polsce, w odniesieniu do alimentów na dzieci nie ma ustawowej granicy wieku ustania obowiązku alimentacyjnego. Rodzicielski obowiązek utrzymania nie wygasa automatycznie ani z chwilą odebrania władzy rodzicielskiej, ani z chwilą, gdy dziecko osiągnie pełnoletność²⁸. W Niemczech obowiązek alimentacyjny również nie jest ograniczony wiekiem i trwa dopóty, dopóki dziecko kontynuuje naukę²⁹. Jak jednak wynika z § 1603 niemieckiego Kodeksu cywilnego, osoba nie jest zobowiązana do świadczenia alimentów, jeżeli, biorąc pod uwagę pozostałe swoje obowiązki, nie jest w stanie zapewnić sobie środków utrzymania bez narażania na niebezpieczeństwo własnych rozsądnych środków utrzymania. Jeżeli rodzice znajdują się w takiej sytuacji, są zobowiązani do równego wykorzystania wszystkich dostępnych środków na utrzymanie siebie i swoich małoletnich dzieci. Dorosłe dzieci do 21. roku życia, które nie zawarły związku małżeńskiego są traktowane na równi z małoletnimi dziećmi, o ile mieszkają w gospodarstwie domowym rodziców lub jednego z nich i uczęszczają do szkoły powszechnej. Obowiązek rodziców nie ma zastosowania, jeżeli inny krewny jest zobowiązany do alimentów zgodnie z ustawą; nie ma on również zastosowania do dziecka, którego utrzymanie może być zapewnione z jego własnego majątku. We Włoszech rodzice alimentują dzieci do osiągnięcia przez nie samowystarczalności

²⁴ Zob. art. 3B(2) Kodeksu cywilnego Malty z 1868 r. (Civil Code, <https://legislation.mt/eli/cap/16/eng/pdf>).

²⁵ Zob. art. 4:220(1) węgierskiego kodeksu cywilnego z 2013 r. (Polgári törvénykönyv, <https://njt.hu/jogszabaly/2013-5-00-00>).

²⁶ Codul Civil, <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/175630>.

²⁷ Zob. § 85(1), § 86(3) czeskiej ustawy o rodzinie z 1963 r. (Zakon o rodine 94/1963 Sb., <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1963-94>). O obowiązku alimentacyjnym zob. też § 910 i n. czeskiego kodeksu cywilnego z 2012 r. (Zákon č. 89/2012 Sb., <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>).

²⁸ Zob. art. 371-2 francuskiego kodeksu cywilnego z 1804 r. (Code civil, <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070721>).

²⁹ Zob. § 1610(2) niemieckiego kodeksu cywilnego z 1896 r. (Bürgerliches Gesetzbuch, <http://www.gesetze-im-internet.de/bgb/>). Zgodnie z art 1602(1) niemieckiego kodeksu cywilnego z 1896 r. prawo do alimentów przysługuje wyłącznie temu, kto nie jest w stanie utrzymać się samodzielnie.

ekonomicznej. Ani pełnoletność, ani ukończenie szkoły nie są zatem zdarzeniami, które znoszą obowiązek utrzymania dziecka³⁰.

Analiza przedstawionych zagranicznych regulacji skłania do wniosku, że granica wieku, do której rodzice powinni wspierać dzieci, nie pokrywa się z ich samodzielnością prawną.

4. Argumentacja

4.1. Komisja Kodyfikacyjna Prawa Rodzinnego stoi na stanowisku, że istnieje potrzeba określenia pożądanego wieku usamodzielnienia się dziecka i popiera toczące się w Ministerstwie Sprawiedliwości prace związane z nowelizacją art. 133 KRO. Za powyższym przemawiają następujące argumenty.

Po pierwsze, wprowadzenie limitu wieku alimentacji w założeniu prowadziłoby do motywowania dorosłego dziecka do usamodzielnienia się i służyło zerwaniu z modelem długotrwałej zależności ekonomicznej. Powyższe wiąże się z ograniczeniem zjawiska „gniazdownictwa”, które może być odbierane jako negatywne³¹. Zmieniają się relacje społeczne i „gniazdownictwo” staje się coraz bardziej powszechne, nowelizacja art. 133 KRO stanowiłaby próbę kształtowania innych postaw społecznych niż te, które się upowszechniają.

Po drugie, wprowadzenie ustawowego odniesienia się do granicy wieku eliminuje niejednoznaczność interpretacyjną w zakresie oceny, czy „dziecko” już się usamodzielniało. Nowelizacja art. 133 KRO umożliwiłaby przy tym ustalenie przewidywalnego okresu, w którym zobowiązani powinni się liczyć z obowiązkiem alimentacyjnym. Zobowiązani uzyskaliby zatem realną możliwość planowania swojej sytuacji finansowej (w tym zabezpieczenia swojej egzystencji w okresie emerytalnym), co urzeczywistniałoby dodatkowo zasadę pewności prawa i zapewniało większą równowagę pomiędzy interesami rodziców i dorosłych dzieci.

Po trzecie, ustawowe określenie wieku, od którego wymaga się samodzielności, leży w kompetencji legislacyjnej ustawodawcy i jest spójne z innymi regulacjami. Skoro bowiem ustawodawca wprowadza np. granicę wieku, od którego przysługuje czynne prawo wyborcze

³⁰ Zob. art. 337 septies – Disposizioni in favore dei figli maggiorenni, włoskiego kodeksu cywilnego z 1942 r. (Codice civile, <https://www.brocardi.it/codice-civile/>), zgodnie z którym sędzia po dokonaniu oceny okoliczności może nakazać wypłatę zasiłku okresowego na rzecz pełnoletnich dzieci, które nie są niezależne ekonomicznie. Za D. Wybrańczyk, *Niesamodzielne pełnoletnie dziecko – rozwód rodziców i alimentacja na rzecz dziecka*, Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny 2022, nr 2, s. 50 i n. Por. też A. Życzkowski, *Analiza przyczyn uchylania się od obowiązku alimentacyjnego w świetle kodeksu rodzinnego i opiekuńczego* [w:] P. Sitek (red.), *Alimentacja w świetle obowiązujących przepisów. Praktyczne aspekty nadużywania świadczenia*, Warszawa 2022, s. 52.

³¹ O konsekwencjach zjawiska zob. D. Wybrańczyk, *Czy prawo powinno zajmować się zjawiskiem gniazdownictwa? (prolegomena)*, PiP 2024, nr 1, s. 93-112. Konsekwencje przedłużającego się wspólnego mieszkania młodych dorosłych z rodzicami są dostrzegalne na trzech płaszczyznach życia społecznego: ekonomicznej, psychologicznej i społecznej. Wśród skutków ekonomicznych wymienia się przede wszystkim poczucie zależności ekonomicznej „dzieci” od rodziców. W wymiarze psychologicznym zwraca się uwagę na mniejszą wiarę we własne możliwości gniazdowników (osoby te nie muszą samodzielnie prowadzić gospodarstwa domowego, nie oswiają się zatem z sytuacją osób wiodących samodzielne życie). Ponadto w tym aspekcie dostrzega się także problem zależności psychologicznej dorosłych dzieci od rodziców oraz całkowity brak podejmowania prób usamodzielnienia się. Jednocześnie dominacja gniazdowniczego stylu życia może prowadzić do konfliktów w ramach rodzin. Późne opuszczanie rodziny pochodzenia wywołuje też skutki natury społecznej – nie pomaga w stworzeniu stałego związku i odracza podjęcie decyzji o wejściu w trwałą relację interpersonalną z drugą osobą.

(art. 62 Konstytucji RP z dnia 2 kwietnia 1997 r.³²), czy granicę wieku, od którego zależy ponoszenie odpowiedzialności karnej (art. 10 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny³³), to brak jest przeszkód, aby wprowadzić również pożądaną wiek usamodzielnienia się.

Po czwarte, nowelizacja art. 133 KRO uwzględniałaby sytuacje wyjątkowe, w których osoba osiągająca wiek graniczny nadal nie mogłaby uzyskać samodzielności (np. z powodu niepełnosprawności). Pojawienie się niepełnosprawności po przekroczeniu określonego ustawowo wieku otwierałoby możliwość domagania się alimentów na podstawie art. 133 § 2 KRO.

Określenie pożądanego wieku usamodzielnienia się dziecka nie wykluczałoby umownego uregulowania wsparcia dorosłego dziecka przez rodzica (umowa renty) lub faktycznego świadczenia alimentów, które zgodnie z art. 411 pkt 2 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny³⁴ nie podlegałyby zwrotowi.

Po piąte, określenie pożądanego wieku usamodzielnienia się dziecka może przyczynić się do odciążenia sądów rodzinnych z rozpoznawania spraw o ustalenie wygaśnięcia obowiązku alimentacyjnego i spraw o podwyższenie alimentów w sytuacji, gdy tego podwyższenia domaga się np. student; pośrednio może to też ograniczyć wieloletnie spory alimentacyjne.

Zmiana może też spowodować ograniczenie możliwości nadużywania kolejności zaspokajania roszczeń w postępowaniu egzekucyjnym (art. 1025 § 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego³⁵). Obecnie zdarza się bowiem, że zaległości alimentacyjne są generowane celowo (np. zawierane są umowy o alimenty) po to, aby następnie przy egzekucji prowadzonej przez wierzycieli móc się powołać na należność alimentacyjną wynikającą z takiej umowy. Jednocześnie zmiana mogłaby ograniczyć przypadki nadużywania prawa. Dzieje się tak np. wtedy, gdy dorosłe dziecko żyjące w konkubinacie domaga się jednocześnie alimentowania przez rodziców. Istnieje też szansa na wyeliminowanie zjawiska „pozornego studiowania”.

Nie bez znaczenia jest również fakt, że zmiana art. 133 KRO jest postulowana w literaturze (zob. powołane Z. Jancewicz; A. Stępień-Sporek) oraz że była ona już przedmiotem prac Sejmu VIII kadencji. Określenie pożądanego wieku usamodzielnienia dostrzega się też w rozwiązaniach prawnych przyjętych w niektórych państwach europejskich.

4.2. Komisja Kodyfikacyjna Prawa Rodzinnego uważa, że pożądanym wiekiem usamodzielnienia się jest wiek 25 lat. Wiek ten został już przez ustawodawcę pośrednio ustalony. Zgodnie bowiem z art. 9 ust. 1 ustawy z 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów³⁶ świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują osobie uprawnionej do ukończenia przez nią 18. roku życia albo, w przypadku, gdy uczy się w szkole lub szkole wyższej, do ukończenia przez nią 25. roku życia, natomiast w przypadku posiadania orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności – bezterminowo. Po raz pierwszy wiek 25 lat pojawił się w ustawie z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych³⁷, która w art. 3 pkt 16) definiowała rodzinę jako małżonków, rodziców, opiekuna prawnego dziecka,

³² Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483, z 2001 r. Nr 28, poz. 319, z 2006 r. Nr 200, poz. 1471, z 2009 r., Nr 114, poz. 946.

³³ T.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 383, 1818, 1872.

³⁴ T.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 1071, 1172, 1508.

³⁵ T.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1568, 1841, z 2025 r. poz. 620, 1172, 1302, 1518, 1661, z 2026 r. poz. 26.

³⁶ T.j. Dz. U. z 2026 r. poz. 79; dalej: ustawa o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

³⁷ Dz.U. 2003 nr 228 poz. 2255.

opiekuna faktycznego dziecka oraz pozostające na utrzymaniu dzieci w wieku do ukończenia 25. roku życia. Wiek 25 lat pojawił się też w ustawie z dnia 22 kwietnia 2005 r. o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej³⁸. Wówczas w art. 27 tego aktu wskazano, że: „w ustawie z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. Nr 228, poz. 2255 z późn. zm.13)) wprowadza się następujące zmiany: (...) e) pkt 16 otrzymuje brzmienie: „16) rodzinie - oznacza to odpowiednio następujących członków rodziny: małżonków, rodziców dzieci, opiekuna faktycznego dziecka oraz pozostające na utrzymaniu dzieci w wieku do ukończenia 25. roku życia, a także dziecko, które ukończyło 25 rok życia legitymujące się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, jeżeli w związku z tą niepełnosprawnością rodzinie przysługuje świadczenie pielęgnacyjne; do członków rodziny nie zalicza się dziecka pozostającego pod opieką opiekuna prawnego”.

Ponadto wiek 25 lat łączy się najczęściej z ukończeniem studiów. Wiek ukończenia studiów zależy od wybranego kierunku i formy kształcenia, ale w Polsce zazwyczaj studia magisterskie kończy się w wieku 24-25 lat.

Należy też zwrócić uwagę, że w psychologii wyodrębnia się okres rozwojowy między adolescencją a wczesną dorosłością, który określa się jako „wkroczenie w dorosłość” (*emerging adulthood*) – faza ta obejmuje okres od 18 do 25(29) lat³⁹.

5. Konkluzje

Komisja Kodyfikacyjna Prawa Rodzinnego uważa, że istnieje potrzeba określenia pożądanego wieku usamodzielnienia się dziecka i wyraża poparcie dla toczących się w Ministerstwie Sprawiedliwości prac związanych z nowelizacją art. 133 KRO. W ocenie Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Rodzinnego pożądanym wiekiem usamodzielnienia się jest wiek 25 lat.

Opracowanie:

D. Wybrańczyk

³⁸ Dz.U. 2005 nr 86 poz. 732. Ustawa ta została zastąpiona ustawą o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

³⁹ M. Bieńko [w:] M. Bieńko, A. Kwak, M. Rosochacka-Gmitrzuk (red.), *Wciąż jeszcze w gnieździe rodzinnym? Socjologiczne spojrzenia na młodych dorosłych*, Warszawa 2017, s. 39-40. Por. A. Lipska, W. Zagórska, „Stająca się dorosłość” w ujęciu *Jeffreya J. Arnetta* jako rozbudowana faza liminalna rytuału przejścia, *Psychologia Rozwojowa*, 2011, t. 16, nr 1, s. 14; A. Marianowska, *Pomiędzy adolescencją a dorosłością – koncepcja emerging adulthood Jeffreya J. Arnetta*, *Edukacja Dorosłych* 2013, nr 1, s. 93.